

Kartläggning av kunskap om pornografins inverkan på barn

Uppdraget

Utifrån Barnkonventionen kartlägga befintlig kunskap från såväl forskning som från aktörer som möter barn och unga om:

- Hur och var barn konsumerar, eller exponeras för, pornografi
- Och hur det påverkar barns och ungas hälsa och relationer

Uppdraget

Barnombudsmannen ska också inventera metoder och arbetssätt:

- för att stärka barns och ungas motståndskraft och skydda dem mot negativ inverkan av pornografi
- Samt metoder för att begränsa barns tillgång till pornografi

Inventeringen ska omfatta såväl internationella som svenska metoder och arbetssätt.

Uppdraget

- Samverkan (9 myndigheter och 21 länsstyrelser); mejlenkät till myndigheterna.
- Expertråd med fem seniora forskare.
- 55 organisationer inom civilsamhället har deltagit.
- 4 workshopar och 27 intervjuer: relevanta aktörer inom civilsamhället, offentliga aktörer, yrkesverksamma som arbetar med barn och unga, ungdomsorganisationer, barn och unga.
- 17 intervjuer med 46 barn och unga, 13 barn- och ungdomsorganisationer.
- Totalt 188 personer som deltagit i kartläggningen.

Tre delrapporter

- En forskningsöversikt
- En metodinventering
- En empirisk del

Forskningsöversikten

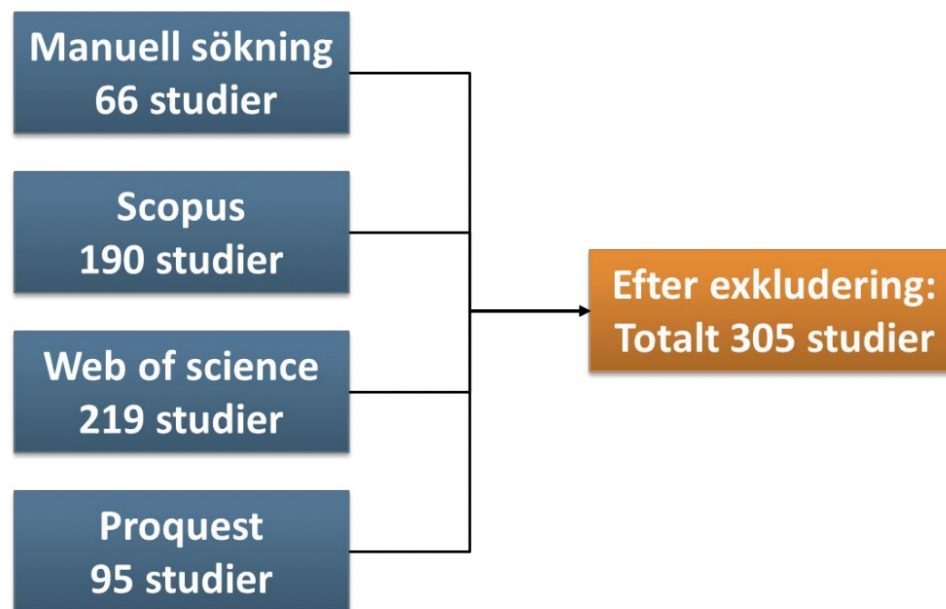
Begreppsdefinition:

Med pornografi menar vi olika former av "explicit sexuell material" som ämnar framkalla sexuell upphetsning hos publiken och som explicit visar genitalier och sexuella aktiviteter (Flood, 2009; Malamuth, 2001; Peter och Valkenburg, 2007).

Forskningsöversikten

Utgått ifrån etablerad översiktsmetodik, samt utgått ifrån en kartläggande ambition.

305 publikationer mellan 2005-2020.

Forskningsöversikten

- Stora diskrepanser mellan olika barngrupper.
- Pojkar konsumerar pornografi i mycket högre utsträckning än flickor, pojkar är generellt mer positiva till pornografi än flickor som är mer kritiska.
- Barn som uppger att de har funktionsnedsättningar verkar ha en mer omfattande pornografikonsumtion
- Pornografi verkar ha olika betydelse för olika barngrupper och utgör en heterogen praktik.

Forskningsöversikten

Barn kommer i kontakt med pornografi genom :

- sociala medier,
- pornografiska sajter,
- sökplattformar,
- att någon skickar materialet direkt till dem,
- pop-up reklam,
- genom att någon annan visar pornografiskt material.

Forskningsöversikten

Medelåldern för pojkar att börja söka efter pornografi är 12.3 år och bland flickor 13.8 år (Mattebo m.fl., 2014).

Ett antal studier pekar på att pojkar generellt kommer i kontakt med pornografi tidigare än flickor.

Det är vanligare att barn söker efter pornografi än att de exponeras ofrivilligt. Andelen som exponeras oavsiktligt minskar med åldern.

Forskningsöversikten

- Nedåtgående trend överlag, färre har idag sett pornografi än för 15 år sedan.
- Men en ökning av frekventa konsumenter.
- 73 procent av flickor och 44 procent av pojkar i åldern 13 till 18 år har inte sett pornografi det senaste året (Statens Medieråd, 2019).

Forskningsöversikten

- Barn och unga är kritiska till de meddelanden och normer som pornografin förmedlar.
- Barn och unga oroar sig för och tror att de kan bli beroende av pornografi.
- Pojkar är generellt sett mer positiva till pornografi än flickor.

Forskningsöversikten

- Drygt en av tio 13 till 16 åringar som konsumerat pornografi har sett pornografi de tycker innehåller våld eller tvång
- Bland ungdomar som går tredje året på gymnasiet uppger 12,8% att de sett pornografi som innehåller våldsinslag.
- Barn och unga som tittar frekvent på pornografi uppger i högre utsträckning att de sett pornografi med våldsinslag, övergreppsmaterial och sex med djur.

Forskningsöversikten

- Vi har begränsad kunskap om barn och ungas coping strategier och deras sätt att navigera pornografiskt material.
- Finns forskning som tyder på en normaliseringsprocess över tid, alltså att barn blir mindre känsliga för innehållet i pornografi
- Barn och unga är en heterogen grupp. Vi behöver mer kunskap om olika barngrupper då den forskning och de studier som finns pekar på stora diskrepanser.

Hur påverkar exponering för och konsumtion av pornograf barn och ungas hälsa och välmående?

- För vissa barn och unga så är pornografikonsumtion (speciellt frekvent eller hög konsumtion av pornografi) kopplat till psykisk ohälsa som depressiva symptom, ångest, stress, prestationsångest, ensamhet och nedstämdhet.
- Samt till riskfaktorer som att röka, dricka alkohol, ta droger, skolk, och stillasittande. Pornografikonsumtion kan relateras till depressiva symptom bland vissa grupper barn och unga.
- Dessa samband är ofta svaga men starkare för pojkar än flickor.
- Individuella och bakgrundsfaktorer spelar stor roll för pornografikonsumtionen.

Hur påverkar exponering för och konsumtion av pornografi barn och ungas hälsa och välmående?

- ”Porrberoende” är inte en etablerad diagnos (DSM-5 eller ICD-11).
- Men forskning etablerar ett samband mellan frekvent pornografikonsumtion och sexuell upptagenhet. Utifrån forskningsläget så kan problematisk pornografikonsumtion bäst förstås som en form av kompulsivt beteende och upptagenhet.
- Den övervägande majoriteten av barn och unga som konsumerar pornografi utvecklar aldrig kompulsiva tendenser, men för de som gör det pekar forskning på att det kan föra med sig mycket lidande och allvarliga konsekvenser i den drabbades liv (Doornward et al., 2016).
- Fler pojkar än flickor upplever att de har svårt att låta bli att titta på pornografi. 15 % av pojkar tredje året på gymnasiet uppger detta (Svedin & Jonsson, 2021).

Kopplingen mellan sexuellt våld, sexuellt riskbeteende och konsumtion av pornografi

- Man har konsekvent kunnat visa på samband mellan sexuellt aggressivt beteende och pornografikonsumtion. Ej kausala samband.
- Resultaten varierar bland studier och kontext.
- En svensk studie fann att frekvent pornografikonsumtion var lika vanligt hos unga med andra uppförandestörningar som sexuellt aggressivt beteende (Kjellgren et al, 2010).
- Det finns robust evidens att sensationssökande ungdomar konsumerar pornografi i högre utsträckning än andra.
- Forskning har även funnit ett samband mellan pornografikonsumtion och utsatthet för sexuellt våld, samt att sälja sex. Sambandet är starkare för flickor.

Kopplingen mellan pornografi och attityder hos barn och unga

- Samband mellan genus-stereotypa sexuella uppfattningar eller mindre progressiva sexuella uppfattningar och frekvent pornografitittande.
- I longitudinella studier har man även kunnat peka på att mer genusstereotypa uppfattningar har ett samband med pornografikonsumtion över tid.
- Unga som har en hög pornografikonsumtion, speciellt pojkar, i högre utsträckning än andra har fantasier om att genomföra det de sett i pornografi, och uppger även i högre utsträckning än andra att de har provat något de sett i pornografi.

Metodinventeringen

Metoder, arbetssätt och åtgärder som syftar till:

- 1) Att begränsa barn och ungas tillgång till pornografi
- 2) Att stärka barn och ungas färdigheter för att kunna minimera de potentiella risker och skada som exponering för eller konsumtion av pornografi befaras kunna leda till

Innehållsfilter

- En fjärdedel av Europeiska familjer uppger att de använder någon form av webfilter (Mascheroni och Cuman, 2014; Livingstone och Mascerroni, 2014)
- Vissa experter argumenterar att webfilter är inte perfekta: Problem med över- och underblockering.
- En stor studie visar att webfilter inte minskade barns exponering för exempelvis att möta sexuellt material som gjorde att de kände obehag (Przybylski och Nash, 2017; 2018).

Innehållsfilter

- Enligt en kartläggning som *Porrfri barndom* genomfört så har 71% av kommuner infört innehållsfilter.
- Saknas idag ett systematiskt arbete med innehållsfilter.
- Saknas idag kunskap om filters effekt i svensk kontext.
- Saknas samverkan för att utvärdera och rekommendera webfilter som utgår från ett barnrättsligt perspektiv.

Juridiska åtgärder

Åldersverifiering

- Detta identifieras av många stater, samt av experter och organisationer som en viktig väg fram
- Saknas exempel på dess implementering: men det finns exempel att lära sig utan: Storbritannien och Australien är exempel.
- Saknar evidens om dess effektivitet, däremot mycket kritik som riktats mot detta

Införa opt-out filter som grundinställning i enheter och nätverk

- Har införts som självregleringssystem, eller tvingande åtgärder

Metodinventeringen

Barnombudsmannen identifierar ett behov av samverkan mellan industrin, civilsamhället, offentliga sektorn och lagstiftare för att utveckla pålitliga tekniska lösningar, samt system för att utvärdera dessa.

Metoder att stärka barn

Metoder som drar på media literacy, våldspreventiva metoder och hälsofrämjande metoder.

Vandenbosch och van Oosten (2017) har sett en koppling mellan mer utbildning om pornografi och förmågan att kritiskt granska pornografi, samt att konsumtionen också begränsas.

- Porn literacy (porn literacy curriculum) (Rothman et al.; Dawson)- USA
- Critical Porn Analysis och In the Picture – whole school approach (Walker; Crabbe)- Australien (200 skolor)

Utbildningsmetoder

Organisation	Metod	Manual	Material	Målgrupp	Forsknings-baserad metod	Effekt-utvärderat
Changing Attitudes	CAXTalk	Framgår ej.	Ja (materialet kan leasas)	Utbildare, unga	Ja, delvis.	Nej
Equmenia	Suntprat	Nej	Ja (öppet på nätet)	Ledare, lärare, unga	Framgår ej.	Nej
RFSU	Baspasset	Ja	Ja (Metodbank på nätet)	Barn och unga (högstadiet, gymnasiet)	Ja.	Ja, delvis (etnografisk metod), ej refereegranskat
RFSU	Porrr-passet	Ja	Ja (Metodbank på nätet)	Barn och unga (högstadiet, gymnasiet)	Ja, baserad på "Porn literacy program" (Rothman et al., 2020)	Nej (Men ursprungsmetoden har delvis effektutvärderats)
Talita	Reality Check	Delvis.	Ja (Material, pedagogiska övningar och andra resurser öppet på nätet)	Utbildare, föräldrar, unga	Ja utgår ifrån "porn critical analysis" (Walker) och "In the Picture" (Crabbe).	Nej
Sveriges kvinnolobby	Sex och relationer	Nej	Ja öppet och tillgängligt på nätet.	Lärare och unga	Framgår ej.	Nej

Metodinventeringen

Det finns få effektutvärderade regelrätta metoder.

I Sverige är det civilsamhället som utarbetat dessa metoder, utbildningspass och utbildningsmaterial.

Det saknas kopplingar till akademien, samt saknas utvärderingar av dessa metoder, samt finns stora skillnader mellan dessa ansatser.

Svenska myndigheter efterfrågar ansatser som är hälsofrämjande ansatser som är forskningsbaserade.

Empiriska delen

Mejlenkät samt workshop med olika aktörer inom civilsamhället.

Dessa informerade sedan fördjupande grupp- och enskilda intervjuer.

Pornografi och våld

- Organisationer som arbetar direkt med denna sakfråga pekar på pornografi som en stor risk för barn och ungas hälsa och har stor inverkan på deras relationer, beteenden och sexuella uppfattningar. De lyfter ungas egna berättelser om sina sexuella erfarenheter.
- Vissa aktörer pekar på en tydlig koppling mellan psykisk ohälsa, riskfyllt sexuellt beteende, våld och pornografi. Andra pekar på att dessa fenomen måste förstås i ett större sammanhang och att pornografi endast är en av många faktorer som samspelar i barn och ungas liv. De menar även att peka på pornografi är att ta ifrån förövare ansvar.
- Vissa aktörer pekar på en koppling mellan exponering för pornografi och utsatthet för sexuell exploatering. Andra aktörer skiljer tydligt på detta, och ser inte en sådan tydlig koppling.
- Yrkesverksamma inom UM pekar på vikten av att inte skylla sexuellt våld på pornografi utan på förövare.

Pornografi och våld

- Jurer berättar att pornografi ibland kommer upp i deras samtal, oftast som en del av en större berättelse om våld, oro eller ångest. Men att det oftast inte är själva konsumtionen av pornografi som står i centrum utan snarare exempelvis utsattheten för våld.
- Svårt att dra slutsatsen om vad som är resultatet av att någon har konsumerat porr, men återkommande berättelser om och erfarenheter av att pornografi är en återkommande faktor i våldsamma relationer.

Pornografi och ungas hälsa

Yrkesverksamma inom SRHR

- pekar på att pornografi är en fråga som bör förstås i ett större sammanhang som omfattar barn och ungas sexuella och mentala hälsa.
- Yrkesverksamma inom SRHR (barnmorskor, kuratorer, sexologer, mm.) pekar på att det finns positiva aspekter med att konsumera pornografi som de lyfter i sina samtal.
- De pekar på att de som upplever exempelvis problem med överkonsumtion av pornografi oftast lider av ångestproblematik, stress, mm. De pekar även på att denna typ av problem bör förstås som ett symptom av andra samverkande faktorer.

Sex- och samlevnadsundervisningen

- Alla aktörer konstaterar att sexualundervisningen i skolan brister och behöver skyndsamt åtgärdas.
- Offentliga aktörer så som länsstyrelser, enskilda skolor, enskilda lärare eller elevhälsopersonal har varit delaktiga i att höja kunskap och kompetens inom detta område och sökt sig till civilsamhället för hjälp.

Problematiska normer och porrindustrin

- Aktörer är överens om att kommersiell pornografi i stort förmedlar problematiska värderingar och sexuella normer.
- Man är i stort överens om att 'porrindustrin' är väldigt problematisk.
- Man är överens om att vuxna har ansvar att stärka barn i sitt kritiska tänkande.

Icke-dömande ansats

- Alla aktörer är överens om att en icke-dömande ansats till att prata om pornografi är centralt.
- Alla aktörer är överens om att det är mycket känslor av skam och skuld som är kopplat till att konsumera och att prata om pornografi.
- Sedan är man inte överens om vad en sådan ansats innebär rent praktiskt.
- Yrkesverksamma inom SRHR, inom jourer, vid fritidsgårdar och UM pekar på vikten av att inte skambelägga ungas sexualitet och sexuella vanor.

HBTQI perspektivet

- Yrkesverksamma inom SRHR och utbildare inom SRHR pekar på att unga HBTQ personer lyfter betydelsen av att kunna se sin sexualitet representerad i pornografin.
- Vissa organisationer är kritiska till denna inställning och ser det som problematiskt.
- Vissa organisationer inom civilsamhället pekar på att detta sexualiserar HBTQI personer på ett problematiskt sätt.

Funktionsnedsättnings- perspektivet

- Verksamma inom habilitering pekar på att unga med IF har svårt att få sexuella kontakter och att pornografi är ett viktigt sätt för de att få tillgång till olika sexuella erfarenheter.
- De pekar på att föräldrar är ängsliga kring sina barns pornografikonsumtion och oroar sig att de tittar för mycket. Men det upplevs inte nödvändigtvis som ett problem av barnen själva.
- Saknar tillgång till sexualundervisning.

Barn och unga

- Unga är överlag kritiska mot pornografi, men har även en nyanserad bild och ser det som normalt och som något som kan vara njutningsfullt.
- Överlag trodde de att pornografi påverkar deras syn på sex, sexualitet och den egna kroppen på ett negativt sätt.
- De flesta vittnar om pornografins lättillgänglighet och att man börjar bli medveten om att barn tittar i mellanstadiet någon gång, oftast pojkar i skolan.
- HBTQI unga berättar att pornografi är en viktig källa till kunskap om hur HBTQ sex kan se ut och fungera. Speciellt viktigt då det saknas den typen av representation i andra medieformer.

Barn och unga

Pekar på vikten av:

- En god sexualundervisning där man kan kritiskt diskutera pornografi på ett icke-dömande sätt. De tycker att det är viktigt att de vuxna som pratar om sex och relationer ska kunna samtala om detta utan att skämmas.
- De flesta var tveksamma till att filter och åldersverifiering skulle vara effektivt men pekade på dessa som viktiga för att begränsa konsumtion och oavsiktlig exponering, speciellt för yngre.